

БЕРТОЛТ БРЕХТ

СИГУРНОСТ ПРЕДИ ВСИЧКО

Превод от немски: Боряна Вълчева, 1983

chitanka.info

В една мъжка компания стана дума за страхливостта. Тъй като бяхме пили доста, преливахме от мъдрост. Разказахме почти всички случки от живота си, когато сме постъпили „някак страхливо“. Добре знаехме колко е лошо, когато други открият у нас подобна слабост, но че най-лошо е, когато сами установим у себе си страхливост. Стигнахме вече дотук, някой разказа следната история:

Мичел бил капитан на един от ония кораби гиганти, които пътуват между Бразилия и Англия, на един така наречен плаващ хотел. Разбира се, не можем вече да си представяме тези капитани като груби морски вълци от времето на нашите баби и дядовци, които стоят на командния мостик, обливани от разпенените вълни, и с рев раздават заповеди. Мичел бил едър, здрав мъж, но в никой салон не биха го взели за моряк, а по-скоро за инженер, какъвто всъщност бил. Или пък за управител на хотел.

С него се случило нещо необикновено. Към края на едно пътуване, недалеч от Шотландия, при гъста мъгла корабът се сблъскал с един рибарски платноход, във всеки случай не по вина на Мичел или на хората му. Но огромният кораб, чието име било „Астория“, протекъл и в него нахлула вода. Мъжете в навигационната рубка определили повредата и решили да подадат сигнал SOS. Изчислили, че корабът може да издържи не повече от час, а всички кабинни били заети с пътници.

Изпратили сигналите SOS и един-два кораба се приближили. Прехвърлили пътниците на тях.

Докато пред бюрата на „Трансатлантик“ в Лондон близките на пасажерите се хвърляли на вратовете им от радост, Мичел изживявал тежки часове. Заедно с офицерите и екипажа той бил останал на „Астория“, която изненадващо, напук на всички предвиждания, не потънала. Не потънала и в следващите часове и без произшествия достигнала пристанището.

Мичел наблюдавал поведението на кораба си с нещо повече от смесени чувства. Проучвал с видимо разочарование състоянието на това „корито“ и нахлуването на водата във вътрешността. За него било много неприятно, че проклетият кораб не потънал.

Когато пристигнал, на кея го посрещнали неговите близки — баща му и двете му сестри, едната с годеника си. Те преживели голям страх, когато вестниците съобщили за подадените от „Астория“

сигнали за бедствие. Защото той издържал семейството. Сега били много щастливи, а освен това и горди. Въпросите им ужасно го отегчавали: „Как успя да докараш кораба на буксир чак дотук?“ и други подобни. В представите им на непосветени хора той бил извършил подвиг.

На другия ден за Мичел започнали трудностите. Няма големи надежди, когато отишъл в бюрото на „Трансатлантик“. Защото твърде рано, тоест без нужда, бил повикал чужда помощ, скъпо струваща чужда помощ. Но приемът, който му подготвили, бил по-лош от всичко, което очаквал.

Притежател на „Трансатлантик“ бил големият А. Б. Уоч, който лично приел Мичел. За себе си той имал мнението, че държи на истината, поради което си разрешавал правото да крещи така високо, че сега във всички канцеларии можело да се чуе какво мисли за хора като Мичел. През стените думата страхливец долетяла до чиновниците, а оттам вече лесно се разнесла по всички канцеларии на другите корабни компании, във всички барове и служби за наемане на моряци, изобщо навсякъде, където работели хора, имащи нещо общо с кораби. А Уоч не само крещял, още по-лошо било онова, което с приглушен глас изричал по телефона за своя човек Мичел.

Мичел бил уволнен. Причината за уволнението му била проявената страхливост и поради това той бил сякаш уволнен от цялото американско корабоплаване, не само от „Трансатлантик“. Където и да отидел през следващите дни и седмици, за него нямало никъде място. Никой от корабоприетелите не желал да наеме капитан, който за още неиздъхнали кораби вика скъпи лекари, т.е. други кораби, вместо да има смелостта да продължи и поне да направи опит да пристигне невредим със собствени сили. Външно погледнато, вината на Мичел се състояла в това, че „си бил загубил ума и напълно излишно развълнувал уважаемите пасажери“.

В такава форма поднесли събитието във вестниците и семейство Мичел прочело за тях.

Както казахме, семейство Мичел имало в началото почти оптимистично схващане по въпроса. Мичел, разбира се, не споменал в къщи нищо за скандала с „Трансатлантик“. Семейството не знаело за уволнението и продължавало да живее на доста широка нога. По-голямата сестра се подготвяла за сватба, едно скъпо начинание. Тогава

се появили вестниците и приятелките на по-малката сестра започнали да я подиграват заради брат ѝ. Годеникът на по-голямата сестра също узнал как стоят нещата и физиономията му ставала все по-угрижена. Казал на годеницата си, че явно не бил орисан с голямо щастие.

Разбира се, не се стигнало дотам семейството изведнъж да промени отношението си към този, който доскоро ги издържал. Той винаги бил кумирът. Но и не можели съвсем да пренебрегнат случилото се. Те просто не го проумявали. Наложило се малко да ограничат разходите си. И с тактичността си лазели по нервите на Мичел.

А той имал и други неприятности.

Бил почти сгоден за една млада вдовица, която притежавала пансион за моряци от щурман нагоре, някоя си Бет Хиуотър, Тя харесвала Мичел, но за нещастие занятието ѝ било свързано именно с моряци. Тези хора не били добре настроени към Мичел. Всички те страдали от корабопритежателите и можели да го разберат. В края на краищата той поставил живота на пасажерите над интересите на компанията. За съжаление обаче тези хора не разсъждавали така, а гледали на него като на конкурент. И те си позволили една лоша шега с Мичел, когато той отишъл при Бет Хиуотър и седнал в салона, за да я почака.

Главният в играта бил Томи Уайт, капитан на „Сърфис“, който тъкмо си бил взел няколко седмици отпуска, защото корабът му трябвало да остане на док. Той проявявал интерес към Бет Хиуотър и затова с цялото си същество следял събитията.

Уайт узнал от Бет, че не приела Мичел, когато я потърсил, а го оставила да чака в салона, като накарала да му кажат, че е отишла при майка си. Там при него седнали неколцина посетители и изrekli привидно съчувствени думи за дългото посещение на Бет при майка си.

През това време Томи аранжирал сцената горе — в стаята на Бет. Захвърлил няколко стола в ъгъла, набрал килима, разлял малко червено мастило върху него и накарал Хари Бигърс, флотския сержант, да легне по очи напреко на килима. Върху тоалетната масичка хвърлил малкия сребърен браунинг на Бет, който тя получила от Мичел за рождения си ден. Освен това (което не било съвсем според уговорката с Бет) взел от тоалетната масичка снимката на Мичел, скъсал я и я

хвърлил в кошчето. После стрелял с браунинга в камината и го поставил обратно на масичката.

Когато с лице, „на което бил изписан целият ужас“, той, препъвайки се, влязъл в салона, Мичел седял мрачен в своя ъгъл. Но бързо станал, щом чул, че „на госпожа Хиуотър ѝ се е случило нещо“. Мъжете се качили горе, хвърлили поглед в стаята на госпожа Хиуотър и след това отишли в стаята на Томи, за да обмислят положението.

Докато наливал на всички уиски, Томи разказал, че на времето, когато Хиуотър бил още жив, Хари Бигърс го подпомогнал с една значителна сума. Сега, тъй като търговията вървяла добре, той си поискал парите обратно. Но Бет не проявила голямо желание да ги върне. Както изглежда, предпочела да го убие. Във всеки случай трябвало да решат какво да правят. При това той погледнал Мичел. Мичел бавно предложил да повикат Бет и да обсъдят с нея какво да кажат на полицията. Биха могли да кажат например, че флотският сержант се е опитал да интимничи с нея.

Докато говорел така, видял, че всички се усмихват. Много неприятни усмивки.

— Значи, предлагате да повикаме полицията? — попитал Томи, като гледал останалите.

— Не — отвърнал Мичел — предложих да повикаме Бет.

— Знаете ли, мислех, че ние бихме могли да уредим нещата вместо Бет — казал Томи подчертано презрително. — Искам да кажа, че мъжете между нас могат да сторят нещо за Бет.

— Значи, това е моя работа — рекъл Мичел отново бавно. — Предложете нещо!

Мичел вече не бил съвсем трезвен. Пил доста, докато чакал Бет долу в салона. Не било особено трудно да му се обяснят някои неща. Лошото било, казал му Томи, че както знаел от своя флотски сержант, съществувало едно писмо, което Хари Бигърс получил от Бет. С това писмо тя го повикала при себе си. Следователно трябвало да вземат писмото.

Всички отишли отново в спалнята на Бет и затърсили писмото. В джоба на Хари Бигърс го нямало, в кошчето за боклук — също. Но затова пък там имало една скъсана фотография и Мичел я измъкнал. Той не вдигнал голям шум, което било понятно, а просто я пхнал в джоба си. По-късно щял да съжалева за това.

В стаята на Томи всички отново пили по няколко чашки уиски. Тогава изведнъж Томи поиска да узнае дали писмото не е евентуално у малката Джейн, „онова очилато създание“, с което Хари Бигърс честичко си шушукал. Сега се сетил, че ги видял двамата заедно в коридора. Мичел трябвало да я разпита.

В пансиона на Хиуотър имало едно момиче, Джейн Ръсел, което разтребвало стаите и помагало в кухнята — невзрачно, с дебели чорапи и дълга престилка и на всичко отгоре с очила, лишена от онова, което наричат сексапил.

Мичел бил май единственият посетител, който от време на време се държал мило с нея. Когато хората в пансиона се заели да докажат на Бет Хиуотър, че нейният годеник е обикновен страхливец, малката Джейн, със симпатиите ѝ към Мичел, играела главна роля в техния план.

Сега Мичел завел малката в една празна стая и я разпитал. Ракията още държала Мичел, но все пак можел да разбере, че момичето говори истината. При Джейн Ръсел това не било трудно.

Когато съобщил на джентълмените, че у Джейн няма никакво писмо, отново видял тези ужасни усмивки. Тогава Томи изведнъж казал:

— А какво е това писмо в джоба ви?

Мичел бил малко смутен. Той действително бръкнал в джоба на панталона си, а там била скъсаната снимка. Не можел да се реши да я покаже. Така че те отново се усмихнали.

После намерили кола, натъпкали Хари Бигърс в нея и сложили Мичел на волана, а шофьора замъкнали в салона да пие едно уиски. Мичел трябвало да закара трупа на борда на „Сърфис“, кораба на Томи Уайт. Той знаел мястото и потеглил.

Но когато пристигнал, видял на мостчето колата на дежурния полицейски патрул, а на кораба светело. В това нямало нищо чудно, защото, докато Мичел разпитвал Джейн, Томи предупредил в полицията, че в бункера за въглища на „Сърфис“ открили петрол и се опасявали от злосторничество.

Мичел все пак се измъкнал от колата и отишъл до пристана. Видял на „Сърфис“ полиция и като се олюлявал, се върнал обратно. Когато бил отново при колата, трупа го нямало. Изплашил се и по обиколен път се върнал в пансиона на Бет.

Междувременно там се случили някои неща с Джейн Ръсел. След разпита, на който я подложил Мичел, тя внимателно наблюдавала всичко, което ставало в дома. Знаела, че госпожа Хиуотър се крие в помещението, където държат дрехите. Видяла господин Уайт и господин Мичел и, както ѝ се сторило, пияния Хари Бигърс да слизат по стълбите, видяла как господин Мичел заминал с него. След това чула господин Уайт да говори с шофьора и госпожа Хиуотър стояла с тях. Господин Уайт казал на шофьора, че един от гостите е избягал с колата му. Видяла как мъжът отишъл на телефона и чула, че вика полиция.

В този миг тя се намесила. Отишла при шофьора и му казала, че господинът, който заминал с колата, е джентълмен, всичко било шега, която не засяга полицията. Бет Хиуотър веднага остро я прекъснала и дори се опитала да я издърпа. Но тогава малката тиха Джейн побесняла и се стигнало дотам, че в коридора се сбила с Бет Хиуотър и била уволнена. Все пак на Мичел му било спестено явяването в полицията при положение, че не бивало да говори.

Не му спестили друго.

Той отворил вратата на салона и помислил, че не вижда добре. В ъгъла пред чаша уиски спокойно си седели Бет, Томи и останалите, а до Бет седял ухилен Хари Бигърс. А Бет, Томи и другите също се хилели.

— Сигурно искаш да ни разкажеш, че си скрил някъде Хари? — поздравил го Томи Уайт, а Мичел просто нямал какво да му отговори. Препъвайки се, той отново излязъл вън и се повъртял още малко край къщата.

След известно време забелязал, че някой стои до него, и това била Джейн Ръсел с куфар в ръка, очите ѝ зад очилата били пълни със сълзи. Узнал, че Бет я изгонила, „защото заради Мичел ударила госпожа Хиуотър“. Нямала никакви роднини в Лондон и не знаела къде да иде, било вече късно. Мичел ѝ казал, че може да дойде с него и призори я завел в жилището си. Вмъкнал я в стаята си и легнал на едно канапе в дневната, все още много пиян.

На сутринта се получила неприятна ситуация. Сестра му намерила малката Джейн в спалнята и много се учудила. Мичел заразказвал нещо несвързано и още повече се объркал, когато усетил с какво недоверие го слушат. Все пак съобщил, че Джейн е

прислужница, и тя получила закуската си в кухнята. Не му било особено приятно всичко това, а още по-малко разговорът с Джейн, който се провел в присъствието на семейството. Осведомил се с доста преторена любезност за намеренията ѝ и се съгласил с нея, че най-добре ще бъде тя да иде в някое общежитие, където прислужничките намират евтин пансион. За беда на идване през нощта вече бил говорил с Джейн за това общежитие. Тя му била казала, че там е много лошо и не за нейната кесия, най-много за два, три дена.

Когато Джейн си тръгнала с куфара, Мичел за пръв път сам усетил, че е страхливец.

Следващите дни той с удвоено усърдие продължил да търси работа. Семейството му се държало като птицата щраус, просто се правело, че не забелязва промененото положение. Сестра му още същите дни купила пиано на изплащане.

Той не намерил ново място. Изглежда, навсякъде били осведомени за него. Съвсем не били много местата за капитани на луксозни параходи, дори и за смели.

В заетостта си забравил на третия ден да се осведоми в общежитието за Джейн. На четвъртия сестра му го попитала за нея и той отишъл там. Тя била напуснала още на втория ден. Същата вечер му предложили работа.

В района на „Ийст Индия Докс“ имало една фирма, ръководена от двама братя с изключително лоша репутация. Тези хора поръчали да му съобщят, че навярно ще намерят нещо за него. Той отишъл и те му казали, че може да закара за тях един кораб с въглища за Холандия.

— В последно време нямахте късмет, Мичел — рекъл единият от братята и се ухилил, — но ето задача за вас, която ще ви помогне отново да пробиете. Няма веднага да сигнализирате SOS, нали?

Мичел преглътнал обидата и отишъл с тях да види кораба. Това било най-старото, най-мръсното и най-занемареното корито, което някога бил виждал. Този инвалид никога нямало да стигне до Ротердам. А и братята съвсем не желаели това. Всичко било ясно като бял ден — обикновена застрахователна измама, нищо повече.

С доброто си име, що се отнася до чувството за отговорност (така се нарича обратната страна на страхливостта), Мичел бил подходящият капитан.

Усетил как сърцето му се свива от тревога, но я превъзмогнал и не казал не. Помолил да му дадат време да размисли и си тръгнал. Сегиз-тогиз спирал пред някоя витрина и разговарял с огледалния си образ.

— Страхливец ли сте? — питал се той, а Мичел от стъклото свивал рамене.

— Винаги ли сте били такъв? — питал, а Мичел от стъклото поклащал глава.

И тогава срещнал Джейн. Тя стояла в нишата на една къща и чакала нещо. Вече си помислил най-лошото и не посмял да мине край нея. Така от другия тротоар видял как един мъж, който вероятно си помислил същото, я заговорил. Но тя видимо много енергично го отпратила. След това Мичел отишъл при нея и я поканил да влязат в едно кафене. Тя отвърнала, че ще ѝ е удобно, ако може да гледа през прозореца към улицата. Очаквала една приятелка, която знаела място за работа.

През двадесетте минути, прекарани в това кафене, Мичел, както никога през живота си, се почувствувал нищожество.

За да ѝ каже нещо любезно, той започнал разговора със забележката, че изглежда много добре.

Това я учудвало, отвърнала тя, като го гледала право в лицето. Не била страхлива. И сладкишите на масата, които той побутнал към нея, изляла всички, без да се стеснява. Не я възпирало, дето той виждал, че не е особено сита.

Малко объркан, той започнал да ѝ обяснява, че след като търси ново място, тя трябвало да се носи малко по-иначе. Не одобрил прическата ѝ, дори свалил очилата ѝ. Имала красиви очи.

Тя отвърнала, че не би желала работа, където трябва да изглежда хубава. Макар да имала основание да се опасява, че мястото, което нейната приятелка има пред вид, е точно такава.

Тогава за свое собствено учудване той започнал да я убеждава да отхвърли такава място. Дори ѝ предложил да приеме от него пари и да живее от тях, докато намери по-добра работа.

Но за негово раздражение тя изглежда изобщо не приела сериозно предложението. Тъй като в този миг видяла през прозореца приятелката (с лошото място), станала и бързо излязла навън. Все пак успял да узнае адреса ѝ.

След това малко преживяване трябвало да бъде съсипан, но той бил по-скоро окуражен. Сега знаел, че трябва да се случи нещо, което да сложи край на тази дяволска история. Отишъл в една кръчма, изпил няколко чаши уиски, малко повече, отколкото можел да носи. Едва когато установил, че вижда две чаши вместо една, си тръгнал.

Отишъл си право в къщи.

В дневната седали баща му и по-малката му сестра. Слушали по радиото „Травиата“. Спрял музиката и без заобикалки им обяснил, че трябва да напуснат осемстайното жилище и да отидат в двустайно, а сестрите му трябва да си намерят работа в някое бюро, понеже той е изхвърлен от компанията, причината нямала значение.

След това се наспал и на сутринта придружил сестрите си, и по-голямата също, до едно посредническо бюро за намиране на работа. Те били много уплашени. Ясно могъл да забележи как част от загубеното уважение се възвърнало. По-голямата сестра дори не възрази, когато ѝ препоръчал да отреже квитанцията на своя годеник, ако онзи е недоволен от бъдещия си шурей.

Второто било, че се обадил на братята от кораба с въглища. Съобщил им, че е съгласен да склучи договора, затова да подготвели документите. Уточнил с тях деня на тръгването. Вечерта трябвало да дойдат на кораба и да му предадат документите. Междувременно той щял да се погрижи за екипаж. Падало се вторник вечер.

Третото било, че се обадил още на различни други хора и ги поканил на малка гощавка във вторник вечер на борда на „Алмейда“. Сред тях били джентълмените от пансиона, Бет Хиуотър и даже бившият му работодател. Всички приели поканата, дори А. Б. Уоч. След „произшествието“ отношенията на Мичел с колегите и с корабоприитежателя останали непроменени. Те все още го потупвали по рамото, когато го срещнали някъде. Само дете сега всички го гледали с тези проклетни усмивки, които не се нравели на Мичел, ама никак.

След това поканил един познат репортер, поръчал в „Савой“ да сервира на борда на „Алмейда“ великолепна вечеря със съответните му келнери и във вторник преди обед пристъпил към точка четвърта.

Точка четвърта била Джейн.

Открил я в един мизерен пансион, все още била без работа. Един-единствен предмет зарадвал окото му в тази барака, а именно неговата (скъсана) снимка. Тя я била прибрала по някакъв начин онази

решаваща вечер и сега снимката стояла на скрина. Въобще не се опитала да я скрие.

— Няма ли поне от мен да я скриете? — попитал той, но тя поклатила отрицателно глава.

Всичко останало било сравнително лесно. Имало малко борба само когато ѝ свалил очилата („Ще те водя и ще гледам за двама“) и когато ѝ направил нова прическа („Бет намира, че не е хубаво, когато лицето се скрива от косата“).

На „Алмейда“ всичко било в пълен ред. Келнерите малко се поучудили от помещението, където трябвало да сервират своите красиви и скъпи ястия. Кейнз, репортерът, бил вече там и те много се смели на това, което щяло да се случи.

Към девет часа започнали да прииждат първите гости. В десет без петнадесет всички били на линия. Джейн изпълнявала задълженията на домакиня и физиономията на Бет доказала, че оценява този акт като смелост от страна на Мичел. Мичел станал и държал кратка реч.

Съобщил, че се решил да закара този кораб в Ротердам, за да изпълни искането на господата Найф (той се поклонил на братята). Вършел това, защото подобно начинание показвало смелост, а в последно време неговата смелост била поставена под съмнение. За да могат най-сетне всички, които в последно време проявявали интерес към смелостта му, да се убедят в нея, той си позволявал да ги покани на това малко пътуване.

И в същия миг старата гемия се затресла, както се тресе всяка гемия, когато излиза на вода, машината заработила така, че всички я чували.

Изненадата била твърде голяма.

В импровизираната трапезария настъпила страхотна паника. Мъжете наскачали към вратата. Тя била заключена. Дамите закрепцели, а Мичел продължил да говори.

— Дами и господа — рекъл той, — ако знаехте в какво състояние е дъното на моята „Алмейда“, нямаше да тропате така. Вратата, която насилвате там, е май единственото здраво парче дърво, което не поддава. Това състояние на кораба е и причината, поради която е така скъпо застрахован, нали, господин Найф? Не е сигурно дали ще пристигне до местоназначението, затова е трябвало да бъде

застрахован. Разбира се, немалко смелост е необходима да излезеш с такова нещо в открито море, но аз притежавам тази смелост. Ще изпитате удоволствие и мисля, че ще ми се извините за някои неща. А ти, Бет, също се съмняваш дали ще имам смелост да премахна неща, които не са за гледане. Ето, тази гемия „Алмейда“ е такова нещо. Бързо ще я премахна, бъди сигурна. А вие, Уоч, няма да доживеете да повикам на помощ друг кораб, преди този да е потънал! Веднъж го направих, това няма да се повтори. Трябва да се борим срещу страхливостта, нали?

Ще бъда кратък. Имало още няколко твърде недостойни сцени. На повечето от присъстващите дотолкова им липсвала смелост, че били за окайване. А. Б. Уоч дори пред свидетели предложил на бившия си капитан да заеме предишния си пост. Томи Уайт се държал като побъркан. А Хари Бигърс за малко наистина не умрял.

Отвратен и същевременно доволен от експеримента си, Мичел скоро след това свалил гостите си на твърда земя. Когато отворили вратата, оказало се, че той бил пуснал кораба в реката, но завързан на стоманени въжета, колкото да се движи. От борда се виждали колите на гостите.

Кейнз обещал на Мичел да мълчи поне на първо време.

— Всъщност не съм такъв страхливец, че да отхвърля предложението на А. Б. Уоч — рекъл Мичел развеселен.

— Ако удържи на думата си — добавила Джейн, облегната на него.

— Ще удържи — казал Кейнз цинично.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.